

Plenum

Onsdag 20.9.2023 kl. 14.00—14.25

3. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Konkurrens- och konsumentverket

Regeringens proposition RP 13/2023 rd

Remissdebatt

Förste vice talman Paula Risikko: Ärende 3 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till ekonomiutskottet.

Minister Satonen presenterar. — Varsågod.

Debatt

14.01 Työministeri Arto Satonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut esityksen laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta. Esityksellä annetaan kilpailua vääristäviä ulkomaisia tukia koskevaa EU:n asetusta täydentävää kansallista sääntelyä. Euroopan komissio soveltaa EU:n asetusta, jonka tavoitteena on mahdollistaa tehokkaampi puuttuminen sellaisiin kolmansien valtioiden myöntämiin valtiontukiin, jotka vääristävät kilpailua ja vaarantavat yritysten tasapuoliset toimintaedellytykset Euroopan unionin sisämarkkinoilla.

EU:n asetusta täydentävää kansallista säätämistä esitetään, jotta kansalliset viranomaiset voivat tehdä komission kanssa...

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Pieni hetki, arvoisa ministeri. — Nyt pyydän siirtymään tuonne ulkopuolelle erillisiin kokouksiin. Täällä jatketaan täysistuntoa. — Olkaa hyvä, ministeri.

Kiitos, kyse on tärkeästä asiasta. — EU:n asetusta täydentävää kansallista säätämistä esitetään, jotta kansalliset viranomaiset voivat tehdä komission kanssa asetuksen edellyttämää yhteistyötä. Kansallinen sääntely on tarpeen asetuksen edellyttämien kansallisten viranomaisten velvollisuuksien selventämiseksi ja toimivaltaisen kansallisen viranomaisen nimeämiseksi.

Esityksen mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle säädetään toimivaltuus tehdä EU-asetuksen mukainen tarkastus komission pyynnöstä Suomessa. Lisäksi virastolle annetaan toimivaltuus avustaa komissiota sen Suomessa tekemässä tarkastuksessa. Esityksen mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto toimisi myös kansallisena yhteysviranomaisena tilanteissa, joissa komission tiedossa ei ole, mille kansalliselle viranomaiselle tai hankintayksikölle komission tietopyyntö tulisi Suomessa osoittaa. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi oikeus saada asetuksen mukaista tietoa toisilta kansallisilta viranomaisilta ja hankintayksiköiltä salassapitosäännösten estämättä sekä lähettää sitä komissiolle.

Punkt i protokollet PR 29/2023 rd

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Tarkastuksia koskevien säännösten soveltamisen esitetään alkavan kuitenkin vasta 12. päivä tammikuuta 2024 lukien. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, sitten mennään keskusteluun, ja keskustelun avaa edustaja Junnila.

14.03 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeri Satoselle esittelystä. — EU:n ulkopuolelta saatu valtiontuki voi antaa tuensaajille epäoikeudenmukaista kilpailuetua, kun ne ostavat EU:n alueella sijaitsevia yrityksiä, osallistuvat EU:ssa toteutettuihin julkisiin hankintoihin tai harjoittavat muulla tavoin liiketoimintaa sisämarkkinoilla. Tällaiset ulkomaiset tuet voivat olla esimerkiksi nollakorkoisia lainoja, rajoittamattomia valtiontakauksia tai suoria avustuksia. Ulkomaisten tukien avulla tuensaajat pystyvät esimerkiksi tarjoamaan palveluja alle markkina- tai omakustannehinnan, minkä avulla ne voivat saada helpommin julkisia hankintasopimuksia. Vaikka EU:n jäsenmaiden myöntämiä tukia valvotaan tiukasti, ovat EU:n ulkopuolisten maiden myöntämät tuet jääneet ilman valvontaa ja siten asettaneet jäsenmaissa olevat yritykset eriarvoiseen asemaan kilpailussa EU:n ulkopuolisten yritysten kanssa. Ulkomaisten tukien aiheuttama vääristymä on jo havaittavissa, ja tukien vaikutus sisämarkkinoihin todennäköisesti kasvaa kasvamistaan. Vääristymät ovat näkyneet pääosin EU:n teollisuuden heikkenevässä kilpailuasemassa. Komissio pyrkiikin asetuksella poistamaan aukon sääntelyssä, jotta ulkomaisten tukien aiheuttamilta kilpailuvääristymiltä ja tasapuolisten toimintaedellytyksien heikentymisiltä sisämarkkinoilla vältyttäisiin.

Esitys on kannatettava, mutta ei täysin ongelmaton. Jo asetuksen valmisteluvaiheessa kuului yritysmaailmasta huolta, että vaikka asetus sisämarkkinoita vääristävästä ulkomaisesta tuesta on teoriassa tervetullut, se ei välttämättä toimi kuten on tahdottu. Huolena on muun muassa ylimääräisen byrokratian lisääntyminen niin yrityksille kuin viranomaisillekin. Ilmoitusvelvollisuuden määrittelevä käsite, ”kolmannen osapuolen rahoitusosuudet”, on erittäin laaja. Se kattaa satoja tai jopa tuhansia liiketoimia, jotka eivät loppujen lopuksi välttämättä ole lainkaan tukia. Tämä tutkimustaakka tulee olemaan hyvin valtaisa.

Otan muutaman esimerkin väitetystä laittomasta valtiontuesta, jotka ovat olleet jäsenmaiden myöntämiä: Euroopan unionin yleinen tuomioistuimien päätti, ettei Applen verosopimuksen Irlannin valtion kanssa voida nähdä rikkoneen unionin sääntöjä. Komissio vei Applen oikeuteen, sillä sen mukaan Apple maksoi Euroopassa syntyneistä voitoistaan vain 0,005 prosenttia tai korkeintaan yhden prosentin veroa kierrättämällä tulonsa suosiollisen verosopimuksen tehneen Irlannin kautta. Tämän katsottiin rikkoneen valtionapusääntöjä. Oikeus kuitenkin totesi, ettei komissio pystynyt näyttämään toteen riittävällä tavalla Applen saamaa hyötyä. Vastaava tapaus oli Luxemburgissa, joka kohdistui McDonald'siin. McDonald's kohdensi tulot yhdysvaltalaiselle sivuliikkeelleen. Tästä tulosta ei maksettu lainkaan veroa Luxemburgissa, koska tulot tuli verottaa Yhdysvalloissa, missä sivuliikkeellä oli Luxemburgin verolakien mukaan kiinteä toimipaikka. Yhdysvaltojen kansallisen lain mukaan sivuliike ei kuitenkaan muodosta kiinteää toimipaikkaa. Siten McDonald'sin ei tarvinnut maksaa veroa myöskään Yhdysvalloissa. Kaksinkertainen verottamatta jääminen oli kuitenkin seurausta Luxemburgin ja Yhdysvaltojen verolainsäädäntöjen eroavaisuuksista eikä siitä, että Luxemburg olisi tarjonnut McDonald'sille valikoivaa etua. Tämä tapaus on ensimmäinen komission päätös, jossa todetaan, että laitonta valtion-

Punkt i protokollet PR 29/2023 rd

tukea ei annettu. Tuoreemmassa tapauksessa komissio määräsi lentoyhtiö Alitalian maksamaan takaisin 900 miljoonan euron lainat, jotka se sai Italian valtiolta vuonna 2017. Ne todettiin laittomaksi valtiontueksi.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan tulee seurata tarkasti, aiheutuuko asetuksesta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle liiallista työmäärää ja onko resursseja mahdollisesti lisättävä entisestään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Räsänen, Joona.

14.08 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Reilu ja avoin kilpailu on Suomen — mutta myös suomalaisten yritysten — menestymisen elinehto. On tärkeää, että yhteisillä sisämarkkinoilla toimimme kaikki samoilla pelisäännöillä, ja kun nykyisen sääntelyn vallitessa on pystytty enemmänkin tarkkailemaan sitä, miten jäsenmaat toimivat suhteessa yritykseen ja tähän laittomaan valtiontukeen, niin on hyvä, että tällä esityksellä voidaan myös vihdoin puuttua siihen, mikäli joku kolmas maa näin toimisi ja siten vaikeuttaisi kilpailutilannetta ja tekisi siitä epäreilun muiden yritysten näkökulmasta. Tästä lähtökohdasta voi hyvin todeta, että tämä uusi esitys on hyvin, hyvin tervetullut.

Arvoisa puhemies! On totta, mihin myös edustaja Junnila äskeisessä puheenvuorossaan viittasi, että on esitetty myös duubioita ja tämän asetuksenkin vaikutusarvioinnissa on tuotu esille, että on riski siihen, toimiiko tämä niin hyvin kuin haluamme: pystymmekö tällä todella ehkäisemään niitä tilanteita, joissa joku kolmas maa haluaisi kilpailutilannetta vääristää, ja toisaalta niin, aiheutuuko tästä säädetystä sääntelystä nyt liian suuri hallinnollinen taakka niin viranomaisille kuin varsinkin näille yrityksille, jotka sitten tämän ilmoitusvelvollisuuden piirissä tulevaisuudessa olisivat. Mutta yhtä kaikki on kannatettavaa, että edistämme reilun kilpailun pelisääntöjä yhteisellä sisämarkkina-alueellamme.

Mutta olisin vielä kysynyt arvoisalta ministeriltä: Miten ministeri näkee, vastaako tämä esitys sisällöltään sitä ongelmaa, jonka olemme havainneet, ja korjaako tämä sitä tehokkaasti? Toisaalta, miten kommentoitte niitä huomioita, joita varsinkin yritykset ja osittain viranomaisetkin ovat antaneet, että tämä hallinnollinen taakka tässä esityksessä uhkaa kasvaa liian suureksi?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Skinnari.

14.10 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Tätä kaikkea on helppo tukea, ja pitääkin tukea. Tasaisen pelikentän pitää olla Suomen ja Euroopan unionin tavoitteena, mutta ehkä tässä tilanteessa, kun arvoisa ministerikin on paikalla, on hyvä katsoa myös rehellisesti silmiin sitä tilannetta, missä Suomi on ja missä tilanteessa Euroopan ulkopoliittika on. Kun katsomme kilpailun pelisääntöjä, reilu kauppa ja reilu peli on varmasti kaikkien tavoite, mutta nyt peli on kaikkea muuta kuin reilua. Samassa tilanteessa myös kilpailupoliittika, kauppapoliittika, ulko- ja turvallisuuspolitiikka — aivan kaikki — teollisuuspolitiikka ja innovaatiopoliittika kytkeytyvät kaikki yhteen. Ja syntisten lista on pitkä. Voi sanoa, että kaikki suurvallat ovat tässä mukana: Yhdysvallat valtavine tukipaketteineen, Kiina, muutkin suurvallat. Mutta on pakko sanoa, että myös Euroopan sisällä kilpavarustelu kiihtyy, ja kysymys kuuluu, arvoisa hallitus, miten suhtautua Suomea tähän, miten luoda suomalai-

Punkt i protokollet PR 29/2023 rd

sille yrityksille suhteellista kilpailukykyä samaan aikaan, kun meidän viennin luvut ovat aivan karmaisevia, miinus 20 prosenttia viimeisimmät, ja tuonti miinus 25 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Tällaisia lukuja emme ole nähneet, onneksi, miesmuistiin tai naismuistiin, mutta nyt se on totta. Eli kun puhumme tasaisesta pelikentästä ja tästäkin kokonaisuudesta, niin aivan kuten yritysten palautekin oli, vähän niin kuin brexitinkin yhteydessä, että ei lisää byrokratiaa, ei lisää paperia, ei lisää aikaa vievää byrokratiaa — mutta joskus sitäkin on pakko esitellä, joskus sitäkin on pakko tehdä. Mutta nyt on olemassa ja menossa geopolitiikan uusi normaali, ja itse olisin toivonut budjettiriihestäkin, arvoisa hallitus, sitä, että te olisitte vielä paremmin tunnistanee ja tunnustanee sen tosiseikaston ja tosielämän, minkä ympärillä Suomi tällä hetkellä on. Ymmärrän, että työ- ja elinkeinoministeriössä ja Kilpailu- ja kuluttajavirastossa katsotaan tässä tilanteessa tätä asiaa, mutta kuten äsken sanoin, niin kysymys on paljon laajempi ja paljon vaikeampi. Siksi kysynkin ministeriltä: Mitä työ- ja elinkeinoministeriö aikoo nyt tehdä tilanteessa, jossa kilpailu- ja kuluttajapolku, jos näin voi sanoa, on aivan selkeä? Sille kaikki tuki, mutta miten me teemme sellaista kauppapolitiikkaa, sellaista teollisuuspolitiikkaa ja sellaista vientipolitiikkaa, että meidän ei tarvitsisi nähdä näitä miinusmerkkejä, niin kuin me nyt näemme? Tosiasia on, että kasvu on nyt kaukana ja ongelmat ovat lähellä, aivan liiankin lähellä, kuten olemme nähneet.

Arvoisa puhemies! Täysi tuki tälle kokonaisuudelle, mutta vähän samoin reunahuomoin kuin kollegoiltaikin, että kannattaa kuunnella herkällä korvalla elinkeinoelämää, yrityksiä, jotta Suomeen tulee investointeja ja jotta esimerkiksi suomalainen rakennusala, joka sekin tarvitsee investointeja, ei kärsi siitä, että yritämme katsoa liiaksi tätä vain yhteisin eurooppalaisin silmin. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Hoskonen.

14.14 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On aivan hyvä, että tällaisia kilpailulainsäädäntöön liittyviä lakeja täsmennetään ja tarkennetaan usein, koska jos ollaan samalla markkina-alueella, niin vähän ikään kuin jalkapallokentällä, kaikkien pitää silloin pelata samoilla säännöillä — tai pitäisi pelata.

Olen hieman huolissani seurannut tätä eurooppalaista menettelyä, kun korona avasi sen pandoran lipkaan, niin että sitten suuret eurooppalaiset valtiot, kuten Saksa ja Ranska, ovat syytäneet satoja miljardeja euroja omille teollisuudenaloilleen, lähinnä energia-alalle, mikrosiruihin, tuontiin ja tuotantoon sekä akkuteollisuuden tarpeisiin. Onko tästä Suomessa puhuttu mitään? No, ovat muutamat lehdet siitä kirjoittaneet.

Mutta tunnetusti Euroopan unionissa kaksi valtiota, Saksa ja Ranska, tekevät näillä markkinoilla niin kuin ikinä haluavat, ja yhdelläkään pienellä valtiolla ei ole varaa mennä sanomaan, että näin ei saa toimia, koska se on vastoin EU:n kilpailulainsäädäntöä. Käytännössähän se on niin, että jos Suomi lähtisi valtioneuvostoa jakamaan vaikka yrityksille... Koronatukia on jaettu. Ne Suomessa jaetut koronatuet, jotka yrityksille ohjattiin, ovat pieniä roposia siihen verrattuna, mitä Saksa ja Ranska tekevät nyt. Siinä ei ole kyllä reiluuden häivääkään, mitä Saksa ja Ranska tällä hetkellä tekevät.

On aivan hämmästyttävää, kun sitten katsotaan, mitä ohjeita, määräyksiä, erilaisia direktiivejä ja asetuksia meille tulee tuolta EU:sta. Esimerkkinä voi mainita vaikka maatalouden. Osahan siitä tietenkin on kotikutoista, eli meidän oma ministeriömme on lykännyt sinne mitä mielikuvituksellisimpia sääntöjä. Mutta kun katsoo tätä koko kuvaa, niin tämä Sak-

Punkt i protokollet PR 29/2023 rd

san ja Ranskan menettely Euroopassa on sellaista, että jos Suomi sitä tekisi, olisimme jatkuvasti jossakin tuomioistuimen käsittelyssä taikka olisimme joutuneet luopumaan joistakin sieltä tulevista rahoista tai vastaavaa. Elikkä jos joku puhuu reiluudesta Euroopan unionin kilpailulainsäädännön puitteissa, niin voi unohtaa sanan ”reilu” kokonaan pois.

Kysynkin ministeriltä, kun hän on nyt ansiokkaasti paikalla: onko tästä noussut teidän ministeriaikananne keskustelua EU:ssa? Koska jos tätä ei hoideta kuntoon, tämä on se varmin tapa, millä tämä porukka saadaan hajalle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia. — Ja sitten ministerille vastausaikaa kaksi minuuttia.

14.17 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiitokset näistä puheenvuoroista. Näytti siltä, että tälle varsinaiselle esitykselle on hyvin laaja tuki. Kysymykset koskivat lähinnä toisaalta tämän komission asetuksen mahdollisia vaikutuksia esimerkiksi byrokratian puolella ja sitten toisaalta ylipäätään tätä kilpailua ja sitä, kuinka reilua tämä kilpailu tällä hetkellä on. Näitä asioitahan ei nyt tällä esityksellä päätetä, mutta on tietysti itsestään selvää, että on tarkkaan kuunneltava, herkällä korvalla, myös elinkeinoelämän näkemyksiä siinä, että suomalaiset yritykset, suomalainen työ pärjäävät tässä kansainvälisessä kilpailussa, ja tätä on syytä seurata. Uskon, että Euroopan tasollakin seurataan, miten tämä asetus sitten käytännössä toteutuu.

Mitä sitten tulee näihin valtioneuvoston päätöksiin, mitkä tässä sekä edustaja Skinnari että edustaja Hoskonen omissa puheenvuoroissaan mainitsivat, niin korona-aikanahan löysennettiin näitä valtioneuvoston päätöksiä. Nyt parasta aikaa käydään keskustelua siitä, jatketaanko näitä korona-ajan voimassa olevia löysennyksiä — jos tämmöistä termiä voi käyttää — vai palataanko normaaliin käytäntöön. Kyllähän tämä sillä tavalla on Suomen näkökulmasta ihan vakava paikka, että kun meillä nyt Yhdysvallat hyvin voimakkaasti on saanut oman taloutensa hyvään kasvuun sitä kautta, että siellä on hyvin voimakkaasti tätä vihreätä siirtymää tuettu valtion toimesta... [Mikrofoni sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt meni... No nyt tuli mikrofoni taas.

...niin Euroopan isot valtiot ovat myöskin aktiivisesti liikkeellä, ja tästä on tosiaan Euroopan unionin sisällä erilaisia näkemyksiä. Olen itse asiassa ensi viikolla menossa kilpailukykyneuvostoon, ja silloin varmaan tätä keskustelua jatketaan.

On itsestään selvää, että Suomen kannalta on tärkeää, että nämä pelisäännöt olisivat mahdollisimman reilut ja pelikenttä olisi tasainen, mihin täällä taidettiin lähes kaikissa puheenvuoroissa viitata, koska meidän pussi ei kyllä riitä siinä kilpailussa, jossa isoimman oikeus määrittelee sen, kuka sitten saa erilaisia investointeja omalle alueelleen. Eli tämä on tärkeä kansallinen edunvalvonta-asia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten vielä keskustelu jatkuu. — Edustaja Wallinheimo.

14.19 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Tämä itse lakimuutos on äärimmäisen kannatettava, ja mielestäni keskustelu täällä salissa on ollut hyvää, mihin ministerikin otti tässä omassa puheenvuorossaan kantaa. On todella tärkeää Suomelle, pienelle venti-

Punkt i protokollet PR 29/2023 rd

vetoiselle maalle, että kilpailuasetelma niin Euroopassa kuin globaalistikin on mahdollisimman tasavertainen. Muun muassa de minimis -säännöksetkin — käsitellään niitä juuri talousvaliokunnassa — muuttuvat. Koko ajan tässä tietyllä lailla hivutetaan kohti sitä, että taas valtiovetoisesti näitä hankkeita vietäisiin jatkossa eteenpäin.

Mielestäni ministeri sai täältä salista kyllä erinomaiset evästyksöt nyt sitten kohti noita keskusteluita Euroopassa. Huoli täällä salissa on yhteinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja siellä on vielä edustaja Skinnari. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni. [Ville Skinnari: Ai niin!]

14.20 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille ja kollegoille. Tämä on äärimmäisen tärkeä mutta samalla vaikea keskustelu. Niin kuin hyvin tiedämme, valtiontutkimuspolitiikka on yksi työkalu työkalupakissa, mutta lopulta kyse on siitä, miten tukea käytetään. Tuen pitää olla harkittua, sen vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioon tulee käyttää aikaa. Samalla sen pitää olla väliaikainen keino edistää talouden uudistumiskykyä — ja samalla tietysti pitää kohdistaa työvoimaa niille sektoreille, joissa sitä ylipäätään tarvitaan — ja sitä, miten kilpailukykyä luodaan.

Mutta toistan oikeastaan kysymykseni siitä, miten me tässä maailmantilanteessa, geopolitiikan tilanteessa, luomme Suomelle ja suomalaisille yrityksille suhteellista kilpailukykyä. Tämä on yksi keino, mutta se työkalupakki on entistä haastavampi. Ja nyt, kuten äsken sanoin, kasvu on erittäin kaukana, se ei ole Euroopassa. Me ollaan nollakasvun markkinassa. Ja kuten edustaja Hoskonen sanoi, Saksa ja Ranska pumpaavat miljardeja omille yrityksilleen. Minä odotan sitä keskustelua täälläkin, kun aletaan puhumaan yritystuista. Sieltä pitäisi leikata — kyllä — mutta muut vain lisäävät niitä yritystuja. Tämä on vaikea tilanne. Eli mihin toimenpiteisiin hallitus on ajatellut nyt näin budjettiriihenkin yhteydessä ryhtyä, jotta ne suomalaiset yritykset pääsevät niille markkinoille, missä on kuitenkin kasvua? Miten Suomi navigoi sinne? Miten se euro tuodaan kotiin? Miten te, arvoisa ministeri, aiotte tätä edistää?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Haluaako ministeri vielä vastata? — Minuutti.

14.22 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa puhemies! Kiitos kysymyksestä. Samassa aihealueessa pysytään, mutta hieman mennään jo isompiin ja laajempiin kysymyksiin. Hallituksen budjettiriihessä saatiin liikkeelle esitystä tulevasta budjetista. Siellähän on erittäin mittavat panostukset tki-toimintaan — mikä on ymmärtääkseni hyvin laajalti jaettu tässä salissa — ja se on keskeinen osa. Ja totta kai sitten nämä työmarkkinauudistukset, joilla suomalaisen työn kilpailukykyä ja sitä kautta myös meidän suhteellista asemaa parannetaan, ovat aivan keskeisessä roolissa. Uskoisin, että näistä pohjoismaisista työmarkkinauudistuksista puhutaan sitten täällä toisessa yhteydessä, mutta pidän sitä tietysti ihan keskeisenä keinona tähän kysymykseen vastata. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till ekonomiutskottet.